

I. WSTĘP

Obecny Program jest kontynuacją Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Gminie Kudowa – Zdrój na lata 2015 – 2017 jednocześnie realizuje obowiązek zawarty w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej o sporządzaniu 3- letnich programów wspierania rodziny.

Niniejszy Program ma na celu podjęcie wszelkich działań zmierzających do poprawy sytuacji rodzin na terenie naszej gminy. Realizowane w ramach programu zadania obejmować będą nie tylko dziecko, ale również całą rodzinę, także w sytuacjach gdy dziecko zostanie umieszczone poza rodziną biologiczną.

Rodzina to podstawowa komórka społeczna zapewniająca ciągłość biologiczną społeczeństwa. Stanowi pierwsze i najważniejsze środowisko wychowawcze dziecka, kształtuje jego osobowość, system wartości, poglądy, styl życia, przygotowuje do pełnienia przyszłych ról społecznych. Wychowawcze oddziaływanie rodziny ma istotny wpływ na socjalizację dzieci i młodzieży poprzez przekazywanie wiedzy o otaczającym świecie wraz z wartościowaniem go i preferowaniem wzorów zachowań. Zdrowa rodzina wypełniając w sposób prawidłowy swoje funkcje zapewnia dzieciom poczucie bezpieczeństwa i własnej wartości dając im możliwość prawidłowego rozwoju i wypełniania ról społecznych.

Prawidłowemu funkcjonowaniu rodziny zagraża szereg czynników, wśród których istotną rolę odgrywają zjawiska patologiczne. Ich oddziaływanie powoduje, iż rodzina staje się rodziną dysfunkcyjną, czyli taką, która nie potrafi sprostać swoim obowiązkom względem dzieci i innych członków rodziny, a także pomyślnie rozwiązywać swoich problemów i sytuacji kryzysowych.

Problemy występujące w takiej rodzinie często są złożone i wymagają interdyscyplinarnych rozwiązań. Alkoholizm, narkomania, przemoc, niewydolność w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych to główne problemy dezorganizujące życie rodzin, którym często towarzyszy problem ubóstwa, czy długotrwałego bezrobocia. Są one najczęściej przyczyną niedostosowania społecznego dzieci.

W przypadku dezorganizacji rodzina nie jest w stanie realizować podstawowych zadań, role wewnątrzrodzinne ulegają zaburzeniu, a zachowania poszczególnych członków rodziny stają się coraz bardziej niezgodne z normami prawnymi, moralnymi oraz oczekiwaniami społecznymi. Dlatego, gdy w funkcjonowaniu rodziny pojawiają się dysfunkcje instytucje i służby zobligowane do wspierania rodziny zobowiązane są do podjęcia na jej rzecz określonych działań. Rodziny dysfunkcyjne wymagają stałego monitorowania przez pracowników socjalnych, pedagogów szkolnych, pracowników przychodni lekarskich, policji czy kuratorów sądowych.

Pomoc rodzinie ma na celu przywrócenie jej prawidłowego funkcjonowania poprzez umożliwienie jej odzyskania lub nabycia umiejętności prawidłowego pełnienia ról opiekuńczo – wychowawczych i społecznych, aby dziecko pozostało w naturalnej rodzinie i tam zostało przygotowane do prawidłowego funkcjonowania w swoim życiu i społeczeństwie.

Podstawą działań ujętych w niniejszym Programie są następujące akty prawne:

1. Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2017, poz. 1769 z późn. zm.),
2. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2017, poz. 697 z późn. zm.),
3. Ustawa z dnia 4 listopada 2016r. o wspieraniu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. z 2016r. poz. 1860),
4. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015, poz. 1390 z późn. zm.),
5. Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2016, poz.487 z późn. zm.),
6. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Kudowa – Zdrój na lata 2014 – 2020.
7. Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Kudowie – Zdroju na lata 2013 – 2018

II. DIAGNOZA SPOŁECZNA

Kudowa – Zdrój jest gminą miejską. Liczba mieszkańców na dzień 31.12.2017r. wyniosła 10 069 osób. Analiza lat 2015 – 2017 wskazuje na coroczne zmniejszanie się liczby mieszkańców naszej gminy. Dokonując porównania roku 2017, odnotowano spadek liczby mieszkańców względem roku 2016 o 16 osób, natomiast względem 2015 roku aż o 111 osób.

Ze świadczeń z pomocy społecznej w latach 2015 – 2017 w ramach zadań własnych i zleconych łącznie skorzystało:

	ROK		
	2015	2016	2017
Liczba rodzin	361	342	302
Liczba osób w rodzinach	651	619	532

Analizując powyższe dane zauważalny jest spadek rodzin korzystających z różnych form pomocy społecznej. Jednocześnie obserwuje się złożoność problemów z jakimi na co dzień borykają się mieszkańcy. Ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność i długotrwała choroba to podstawowe powody ubiegania się o udzielenie pomocy w tut. Ośrodku Pomocy Społecznej. Szczegółowe dane ukazujące powody udzielania pomocy oraz liczbę rodzin i osób w tych rodzinach zawarte są w poniższej tabeli:

Powody udzielenia pomocy i wsparcia	ROK					
	2015		2016		2017	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie
Ubóstwo	247	432	223	395	180	315
Bezrobocie	237	466	200	384	143	279
Niepełnosprawność	111	192	108	188	98	161
Długotrwała lub ciężka choroba	192	315	210	353	210	334
Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych	48	166	51	184	41	152

Alkoholizm	63	92	59	94	47	73
Narkomania	0	0	0	0	3	3
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	3	11	4	4	2	2
Zdarzenia losowe	14	38	1	3	2	7
Kłęski żywiołowe i ekologiczne	0	0	0	0	0	0
Sieroctwo	0	0	0	0	0	0
Przemoc w rodzinie	3	6	1	2	0	0

Dominującymi problemami w rodzinach korzystających ze wsparcia pomocy społecznej jest ubóstwo, a w następnej kolejności: bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, alkoholizm oraz bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych. Znaczną liczbę stanowią rodziny wieloproblemowe, które nie są w stanie samodzielnie przezwyciężyć trudności życiowych.

Posiadanie pracy a co za tym idzie uzyskanie niezależności i bezpieczeństwa finansowego jest głównym celem każdej rodziny prawidłowo wypełniającej swoje funkcje. Niestety duży odsetek rodzin korzystających z pomocy społecznej boryka się przede wszystkim z problemem bezrobocia, który niesie za sobą niedostatek ale również negatywne skutki w zakresie funkcjonowania rodziny. Prowadzi często do uzależnień, marginalizacji, obniżenia poziomu potrzeb bytowych. W konsekwencji generuje występowanie patologii społecznej oraz nieradzenie sobie w wypełnianiu ról opiekuńczo – wychowawczych i społecznych. Złe funkcjonowanie rodziny jest częstym powodem zaniedbywania przez dzieci nauki, nierealizowania obowiązku szkolnego, demoralizacji oraz niskiej samooceny. Brak odpowiedniego specjalistycznego wsparcia dla takich rodzin powoduje zagrożenie związane z koniecznością odebrania dzieci ze środowiska naturalnego i umieszczenia ich w pieczy zastępczej.

W sytuacji gdy pozostawienie dziecka w rodzinie biologicznej stanowi zagrożenie dla jego bezpieczeństwa lub życia, konieczne staje się odseparowanie go i umieszczenie w pieczy zastępczej. Rodzice są wówczas trwale lub czasowo pozbawieni praw rodzicielskich lub prawa te zostają im ograniczone, a sąd postanawia o ustanowieniu nad dzieckiem opieki zastępczej poprzez umieszczenie go poza rodziną biologiczną.

Pieczą zastępczą może być sprawowana w formie rodzinnej (rodzina zastępcza – spokrewniona lub niespokrewniona, rodzinny dom dziecka) lub instytucjonalnej (placówki opiekuńczo- wychowawcze).

Liczbę dzieci przebywających w systemie pieczy zastępczej przedstawia poniższa tabela:

	Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej		
	2015	2016	2017
Rodziny zastępcze	6	7	8
Placówki opiekuńczo – wychowawcze	2	2	2

Aby przeciwdziałać niekorzystnym zjawiskom, które mogą doprowadzić do umieszczenia dziecka poza rodziną biologiczną, ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej dała możliwość przydzielenia asystenta rodziny.

Głównym celem działania asystenta rodziny ma być pomoc rodzinom w przewyżczeniu sytuacji, które mogą zagrażać stabilności rodziny i stwarzać trudności opiekuńczo – wychowawcze. Podstawowym zadaniem asystenta rodziny jest wspieranie rodziców w prawidłowym wypełnianiu przez nich funkcji opiekuńczo – wychowawczych, osiągnięcie przez rodzinę podstawowego poziomu stabilności życiowej, która umożliwi jej wychowywanie dzieci.

Liczbę rodzin i dzieci objętych usługą asystenta rodziny przedstawia poniższa tabela:

	ROK		
	2015	2016	2017
Liczba rodzin	9	7	11
o liczbie dzieci:			
1	4	1	1
2	2	3	5

3	0	0	1
4 i więcej	3	3	4
Liczba dzieci ogółem	20	20	31

Do zadań asystenta rodziny należy m.in.:

1. Opracowanie i realizacja planu pracy z rodziną we współpracy z członkami rodziny i w konsultacji z pracownikiem socjalnym,
2. Udzielanie pomocy rodzinom w poprawie ich sytuacji życiowej, w tym zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego,
3. Wspieranie aktywności społecznej rodzin,
4. Motywowanie członków rodzin do podnoszenia kwalifikacji zawodowych,
5. Udzielanie pomocy w poszukiwaniu, podejmowaniu i utrzymywaniu pracy zawodowej,
6. Udzielanie wsparcia dzieciom,
7. Prowadzenie dokumentacji dotyczącej pracy z rodziną,
8. Dokonywanie okresowej oceny sytuacji rodzin,
9. Sporządzanie na wniosek sądu opinii o rodzinie i jej członkach,
10. Współpraca z jednostkami administracji rządowej i samorządowej,
11. Współpraca z zespołem interdyscyplinarnym lub grupą roboczą
12. Wspieranie kobiet w ciąży i jej rodziny (w szczególności kobiet w powikłanej ciąży, rodziny, w której przyszło lub przyjdzie na świat ciężko chore dziecko, kobiety, które otrzymały informację, że jej dziecko może umrzeć w trakcie ciąży lub porodu, kobiety, których dziecko zmarło bezpośrednio po porodzie na wskutek wad wrodzonych, kobiety, które po porodzie nie zabiorą dziecka do domu z powodu poronienia, urodzenia dziecka martwego, urodzenia dziecka niezdolnego do życia, urodzenia dziecka obciążonego wadami wrodzonymi albo śmiertelnymi schorzeniami).

Zanim dziecko zostanie odebrane rodzicom muszą się wyczerpać wszystkie możliwości udzielenia pomocy danej rodzinie, a rodzice pomimo otrzymania wszechstronnej pomocy w dalszym ciągu nie są w stanie zapewnić dzieciom bezpieczeństwa, stabilizacji i odpowiedniej opieki.

III. ADRESACI PROGRAMU

Odbiorcami Programu są:

- rodziny zamieszkałe na terenie gminy Kudowa – Zdrój wychowujące dzieci i przeżywające różnego rodzaju trudności, których same nie mogą pokonać,
- rodziny biologiczne, których dzieci zostały umieszczone w pieczy zastępczej, zamieszkałe na terenie gminy Kudowa – Zdrój,
- kobiety w ciąży i rodziny w ramach ustawy o wspieraniu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”.

IV. CELE PROGRAMU

CEL GŁÓWNY:

WSPARCIE I WZMOCNIENIE RODZINY PRZEŻYWAJĄCEJ TRUDNOŚCI W PRAWIDŁOWYM JEJ FUNKCJONOWANIU

CELE SZCZEGÓŁOWE:

1. Zabezpieczanie podstawowych potrzeb rodziny i dziecka.
2. Wspieranie rodzin przejawiających problemy opiekuńczo – wychowawcze służące przywróceniu jej zdolności do prawidłowego wykonywania funkcji.
3. Zapewnienie dostępności usług w zakresie opieki i poradnictwa.

4. Wspieranie kobiet w ciąży i rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet w ciąży powikłanej oraz w sytuacji niepowodzeń położniczych.

WSPARCIE I WZMOCNIENIE RODZINY PRZEŻYWAJĄCEJ TRUDNOŚCI W PRAWIDŁOWYM JEJ FUNKCJONOWANIU		
Cel szczegółowy	Wskaźniki realizacji działań	Realizator
Zabezpieczanie podstawowych potrzeb rodziny i dziecka	<ul style="list-style-type: none"> - liczba wywiadów środowiskowych - liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną - liczba rodzin z dziećmi korzystających z pomocy żywnościowej - liczba dzieci korzystających z posiłku - liczba rodzin z dziećmi korzystających ze świadczeń rodzinnych - liczba rodzin z dziećmi korzystających ze świadczeń z Funduszu Alimentacyjnego - liczba rodzin z dziećmi objętych świadczeniem wychowawczym 500+ - liczba rodzin z dziećmi korzystających ze świadczeń Dobry Start 	OPS
Wspieranie rodzin przejawiających problemy opiekuńczo – wychowawcze służące przywróceniu jej zdolności do prawidłowego wykonywania funkcji	<ul style="list-style-type: none"> - liczba dzieci korzystających z zasiłków i stypendiów szkolnych - liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny - liczba wniosków złożonych w Sądzie Rodzinnym o przyznania kuratora - liczba programów profilaktycznych - liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej - liczba dzieci, które powróciły do rodziny biologicznej 	OPS, SZKOŁY
Zapewnienie dostępności usług w zakresie opieki i poradnictwa	<ul style="list-style-type: none"> - liczba asystentów rodziny - liczba pracowników socjalnych - liczba rodzin objętych pracą socjalnych - liczba osób korzystających z porad 	OPS

	prawnych - liczba osób korzystających ze wsparcia psychologa	
Wspieranie kobiet w ciąży i rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet w ciąży powikłanej oraz w sytuacji niepowodzeń położniczych	- liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny - liczba rodzin objętych pracą socjalną - liczba rodzin korzystających ze wsparcia psychologicznego -liczba rodzin korzystających z jednorazowego świadczenia w wysokości 4 000zł	OPS

V. REALIZATORZY PROGRAMU

W celu skutecznej i efektywnej realizacji założeń Programu niezbędna jest ścisła współpraca podmiotów działających na rzecz wspierania dzieci i rodzin. Skuteczność działań w zakresie przeciwdziałania dysfunkcji rodziny zostanie osiągnięta poprzez wczesne podejmowanie działań profilaktycznych. Dlatego też istotne jest aby wszystkie instytucje zaangażowane w pomoc rodzinie natychmiast reagowały na każde niepokojące sytuacje, które mogą wystąpić w każdej rodzinie.

Program realizowany będzie przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Kudowie – Zdroju we współpracy z następującymi instytucjami:

I.p.	Instytucja	Zakres współpracy:
1.	Urząd Miasta w Kudowie – Zdroju	Wspieranie lokalnych programów oraz inicjatyw na rzecz rodziny w zakresie kreowania i upowszechniania pozytywnych wzorców funkcjonowania rodziny.
2.	Komisariat Policji w Kudowie – Zdroju	Zapewnienie bezpieczeństwa rodzinom na terenie gminy Kudowa – Zdrój. Podejmowanie czynności w ramach procedury Niebieskiej Karty. Przeciwdziałanie przestępczości i uzależnieniom wśród dzieci i młodzieży.
		Realizacja programów profilaktycznych, edukacyjnych i wychowawczych. Wsparcie pedagogiczne dla rodziców i dzieci.

3.	Szkoły z terenu gminy Kudowa – Zdrój	Pomoc w rozwiązywaniu problemów wychowawczych. Uświadamianie rodzicom potrzeb edukacyjnych dzieci i młodzieży. Organizowanie czasu wolnego. Podejmowanie czynności w ramach procedury Niebieskiej Karty.
4.	Sąd Rejonowy – III Wydział Rodzinny i Nieletnich w Kłodzku	Orzekanie z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego.
5.	Kuratorzy sądowi	Wykonywanie zadań o charakterze wychowawczo – resocjalizacyjnym, diagnostycznym, profilaktycznym i kontrolnym związanych z wykonywaniem orzeczeń sądu. Podejmowanie czynności w ramach procedury Niebieskiej Karty.
6.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kłodzku	Udzielanie pomocy i wsparcia w rozwiązywaniu problemów dotyczących rodzin zastępczych oraz rodzin zagrożonych kryzysem. Zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz placówkach opiekuńczo – wychowawczych. Udzielania wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo – wychowawcze. Podejmowanie czynności w ramach procedury Niebieskiej Karty.
7.	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	Zapewnienie osobom uzależnionym i ich rodzinom dostępu do specjalistycznych form wsparcia poprzez prowadzenie Punktu Konsultacyjnego. Wspieranie alternatywnych form spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży. Podejmowanie czynności w ramach procedury Niebieskiej Karty.
8.	Zespół Interdyscyplinarny	Integrowanie i koordynowanie działań wszystkich instytucji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Wspieranie osób i rodzin dotkniętych problemem przemocy. Podejmowanie czynności w ramach procedury Niebieskiej Karty.
9.	Świetlice środowiskowe	Wspieranie rodziny w sprawowaniu jej podstawowych funkcji, pomoc w nauce, organizacja czasu wolnego, rozwój zainteresowań, organizacja zabaw i zajęć sportowych, współpraca z innymi instytucjami w rozwiązywaniu problemów wychowawczych i rodzinnych dzieci, pomoc dziecku w radzeniu sobie z życiowymi problemami, przeciwdziałanie uzależnieniom, zachęcanie do aktywnego spędzania wolnego czasu.

10.	Przychodnie lekarskie	Opieka i profilaktyka zdrowotna. Podejmowanie czynności w ramach procedury Niebieskiej Karty.
11.	Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Dusznikach – Zdroju	Umożliwienie rodzinom z dziećmi korzystania ze specjalistycznego wsparcia psychologicznego, terapeutycznego i pedagogicznego.

VI. FINANSOWANIE PROGRAMU

Finansowanie 3 – letniego Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2018 – 2020 odbywać się będzie w ramach następujących środków:

- Środki pochodzące z budżetu Gminy Kudowy – Zdroju,
- Środki pochodzące z budżetu państwa (dofinansowanie w ramach „Programu asystent rodziny i koordynator pieczy zastępczej oraz dofinansowanie w ramach ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”),
- Środki pozyskiwane z innych źródeł.

VII. MONITORING I EWALUACJA

Koordynatorem Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2018 – 2020 jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Kudowie – Zdroju.

Przedmiotem ewaluacji będzie skuteczność podejmowanych działań, przede wszystkim w oparciu o analizę osiągniętych wskaźników realizacji działań. Monitoring Programu umożliwi wgląd w realizację podejmowanych działań, ocenę ich skuteczności, podejmowanie działań korygujących, planowanie dalszych działań oraz doskonalenie działań dotychczas ustalonych.

Realizacja Programu opiera się na stałej współpracy pomiędzy instytucjami, organizacjami i stowarzyszeniami wymienionymi w pkt V niniejszego Programu.

W terminie do 31 marca każdego roku Radzie Gminy będzie przekładane sprawozdanie z wykonania zadań realizacji Programu za rok ubiegły.

VIII. PODSUMOWANIE

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2018 – 2020 jest zgodny z kierunkiem i działaniami określonymi w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

Założeniem Programu jest tworzenie optymalnych warunków dla prawidłowego funkcjonowania rodzin na terenie gminy Kudowa – Zdrój oraz poprawy stylu i jakości ich życia. Niezbędne jest systematyczne podnoszenie świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków dysfunkcji oraz promowanie rodzinnego stylu życia. Aby osiągnąć zamierzone cele w realizację Programu powinny włączyć się aktywnie instytucje, placówki i organizacje, które swoimi działaniami wspierają dzieci i rodziny. Spodziewanym efektem realizacji Programu powinno być polepszenie sytuacji dziecka i jego rodziny, zwiększenie poczucia bezpieczeństwa, ograniczenie patologii społecznej, zminimalizowanie negatywnych zachowań oraz stworzenie skutecznego systemu wsparcia dla dziecka i rodziny.